

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausuntopyyntö 30.4.2020 VN/1985/2020-OKM-1

Luonnos hallituksen esitykseksi oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi, ja lausuu kunnioittaen seuraavaa.

Lausunnon keskeinen sisältö

Oppivelvollisuuden laajentamisen taustalla oleva tavoite turvata jokaiselle nuorelle toisen asteen tutkinto on hyvä ja edistää nuorten mahdollisuuksia jatkaa opintoja myös korkea-asteelle. Painotamme, että sekä perusopetuksessa että sen jälkeen opinto-ohjaukseen tulee olla riittävät resurssit, joilla taataan esityksen tavoitteiden toteutuminen ja nuorten mahdollisuudet saada yksilöllistä ohjausta.

Esitys on tärkeä nuorten syrjäytymisen ehkäisyn kannalta. Erityisen tervetulleena SAMOK pitää oppivelvollisuuden myötä toteutettavaa nykyistä laajempaa toisen asteen maksuttomuutta. Kannatamme esityksen ehdotusta maksuttomuudesta sen kalenterivuoden loppuun, kun oppivelvollinen täyttää 20 vuotta.

Laissa tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta painotamme nuorten yhdenvertaisia koulutusmahdollisuuksia asuinpaikasta riippumatta. Ilmaiseimme huolestamme siitä, että tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen osallistuvilla on hyvin erilaiset osaamistasot ja tarpeet, jotka tulee huomioida.

SAMOK haluaa korostaa koulutuksellisen tasa-arvon merkitystä oppivelvollisuuden laajentamisessa. Tahdomme kiinnittää huomiota erityisesti aliedustettujen ryhmien koulutukseen pääsyyn. Katsomme, että oppivelvollisuuden laajentaminen tulee huomioida myös korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelmassa, jonka valmistelu on parhaillaan käynnistymässä.

Oppivelvollisuuslaki

SAMOK näkee tärkeinä esityksen tavoitteet koulutus- ja osaamistason nostamisesta, koulutuserojen kaventamisesta ja koulutuksellisen tasa-arvon lisäämisestä. Tämän

tavoitteen turvaamiseksi on varmistettava, että niin perusasteella kuin sen jälkeen nuorille on riittävästi opinto-ohjausta ja tukea. Oppivelvollisuuden laajentamisessa tulee varmistaa nuorten valmiudet jatkaa opintoja halutessaan korkea-asteella.

Oppivelvollisuuslain 7 § oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä ehdotamme lisättäväksi syyn "muu erittäin vaikea elämäntilanne", tarkoittaen esimerkiksi esityksen perusteluissa esiin nostettuja seikkoja, kuten lähiomaisen sairaus tai päihderiippuvuuden hoitoon osallistuminen.

Ehdotamme lisättäväksi pykälään oppivelvollisuuden suorittaminen opiskeluoikeuden menettämisen aikana (8 §) opiskelijan ohjaamisen opiskeluhuollon palveluiden piiriin silloin, kun opiskelija on määräaikaaisesti erotettu tai hänen opiskeluoikeutensa on pidätetty. Tällaisessa tilanteessa tukiverkoston säilyminen on erityisen tärkeää.

Katsomme, että huoltajan valvontavastuu on perusteltu (9 §). Tahdomme kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että tilanne, jossa oppivelvollisuuden suorittaminen ja valvontavastuu on laiminlyöty, on todennäköisesti sekä nuorelle että hänen perheelleen vaikea. Mikäli oppivelvollisen huoltaja tuomitaan sakkorangaistukseen 20 §:ssä esitetyn mukaisesti, on samanaikaisesti huolehdittava tukitoimista oppivelvolliselle ja tämän perheelle tilanteen selvittämiseksi.

Tahdomme painottaa, että 11 §:ssä määritellyn hakeutumisvelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuun toteuttamiseksi oppilaitoksille tulee turvata riittävät resurssit.

SAMOK katsoo erityisen tärkeäksi oppivelvollisuuden 16 §:ssa esitetyn maksuttomuuden. Kannatamme esityksen rajausta, jonka mukaan maksuttomuus jatkuu sen kalenterivuoden loppuun, kun nuori täyttää 20 vuotta. Tämä turvaa toisen asteen suorittamisen myös niille nuorille, jotka elämäntilanteensa tai muun syyn vuoksi eivät ehtisi koulutusta suorittaa ennen 18 ikävuotta. Rajaus on perusteltu ja kannatettava.

Ehdotamme 16 § 2. momenttiin lisättäväksi, että maksuttomuutta pidentää myös oppivelvollisuuslain 8 §:ssä määritelty tilanne, jossa opiskeluoikeus on määräaikaaisesti menetetty tai pidätetty.

Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta

Pidämme positiivisena sitä, että esitys mahdollistaa oppivelvollisuuden suorittamisen monimuotoisesti tutkintoon valmentavassa koulutuksessa. Katsomme, että perusasteen jälkeisessä tutkintoon valmentavan koulutuksen toteutuksessa tulee kiinnittää huomiota siihen, että nuorilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet

näihin koulutuksiin osallistumiseen asuinpaikasta riippumatta. Kuntien mahdollisuudet järjestää perusasteen jälkeistä lisäopetusta ja tutkintoon valmentavaa koulutusta tulee turvata.

Ehdotamme, että lain 13 §:ssä huomioidaan myös yksilölliset tarpeet ja opiskelijoiden erilaiset osaamistasot tutkintoon valmentavassa koulutuksessa: maahanmuuttajataustaisen, alaa vaihtavan aikuisopiskelijan ja vailla tutkintoa olevan aikuisopiskelijan lähtökohdat ja opiskeluvälit ovat todennäköisesti hyvin erilaisia. Toivomme myös, että tutkintoon valmentavassa koulutuksessa kiinnitetään huomiota opetushenkilökunnan osaamiseen ja pätevyysvaatimuksiin.

Koulutuksellinen tasa-arvo ja vähemmistöt

Tahdomme kiinnittää erityistä huomiota aliedustettujen ryhmien tukemiseen oppivelvollisuuden suorittamisessa. Yhdenvertaisuuskysymysten huomioiminen vaatii omat, erilliset panostuksensa ja yhdenvertaisuustyön vahvistamista oppilaitoksissa. Oppivelvollisuuden laajentaminen ja sen tavoitteet tulee huomioida myös korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelmassa, jonka valmistelu on vireillä opetus- ja kulttuuriministeriössä.

Ehdotamme, että oppivelvollisuuden laajentamisen yhteydessä kiinnitetään huomiota opinto-ohjauksessa ilmenneiden ennakkoluulojen purkamiseen, jotta oppilaita ohjataan aidosti yksilöinä näiden taustaan katsomatta. On ilmennyt tilanteita, joissa esimerkiksi maahanmuuttajataustaisia ohjataan lähiohitojakoulutukseen, vaikka oppilaita kiinnostukset olisivat muulla alalla.

Helsingissä 12.6.2020

Anna Laurila
puheenjohtaja

Armi Murto
toiminnanjohtaja

Lisätietoja:
Hannele Kirveskoski
hyvinvointipolitiikan asiantuntija
hannele.kirveskoski@samok.fi
050 389 1015